

Urszula Kobylińska

Wydział Inżynierii Zarządzania
Politechnika Białostocka

Koprodukcja usług publicznych w świetle przeglądu literatury¹

Streszczenie

W Stanach Zjednoczonych, Europie Zachodniej i Australii coraz częściej podkreśla się znaczenie bezpośredniego angażowania obywateli w procesy planowania i świadczenia innowacyjnych usług publicznych przy wykorzystaniu koncepcji koprodukcji (*co-production*). Koprodukcja zakłada, że mieszkańcy/obywatele angażują własny czas i wysiłek w wytwarzanie usług publicznych, z których sami będą korzystać. Eksplorowanie koprodukcji staje się coraz bardziej zaawansowane dla szerokiego grona badaczy z obszaru zarządzania w usługach publicznych. W 2006 roku czasopismo „Public Management Review” opublikowało specjalny numer pt. „Co-Production. The Third Sector and the Delivery of Public Services”, vol. 8(4). Znaczna część badań została również podjęta przez J. Alforda w Australii i innych krajach anglosaskich². W 2012 r. opublikowano zbiór artykułów w „New Public Governance”, *Third Sector and Co-Production*, tom opublikowany przez Routledge³. Ożywienie zainteresowań akademickich w obszarze koprodukcji zauważalne jest po przyznaniu w 2009 r. nagrody Nobla w dziedzinie

¹ Artykuł został przygotowany w ramach pracy statutowej realizowanej w Katedrze Organizacji i Zarządzania Wydziału Inżynierii Zarządzania PB (S/WZ/1/2018) i sfinansowanej ze środków na naukę MNiSW.

² J. Alford, *Why do Public Sector Clients Co-Produce? Towards a Contingency Theory*. „Administration & Society” 2002, no. 34(1), s. 32–56; J. Alford, *Engaging Public Sector Clients. From Service Delivery to Co-Production*, Palgrave Macmillan, New York 2009.

³ *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, red. V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere, Routledge, London 2012.

ekonomii nieżyjącej już Elinor Ostrom za pracę nad analizą dóbr powszechnych (publicznych) oraz rolą użytkowników i ich stowarzyszeń w produkcji takich dóbr⁴. Koncepcja koprodukcji wpisuje się obecnie w nurt współczesnego innowacyjnego zarządzania publicznego, o czym świadczy wzmożone zainteresowanie badaczy tego tematu w ostatnich latach. Artykuł ma na celu analizę stanu badań nad zagadnieniem koprodukcji oraz zidentyfikowanie głównych obszarów badawczych związanych z tą tematyką. Artykuł powstał na podstawie systematycznego przeglądu literatury, który obejmował między innymi wyłonienie podstawowej literatury i selekcję publikacji, analizę bibliometryczną oraz analizę treści. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż koprodukcja innowacyjnych usług publicznych jest zagadnieniem wciąż nowym, słabo rozpoznanym w literaturze przedmiotu, bez solidnej podbudowy metodologicznej i mogącym stanowić aktualny i ciekawy obszar badawczy.

Słowa kluczowe: koprodukcja, usługi publiczne, innowacje w sektorze publicznym, analiza bibliometryczna

Kody klasyfikacji JEL: H42, H44, H83

1. Wprowadzenie

Koprodukcja (*co-production*) jest obecnie innowacyjnym podejściem do zmian w sposobie świadczenia usług w sektorze publicznym, bazującym na nawiązywaniu nowych relacji pomiędzy obywatelami, instytucjami publicznymi i przedsiębiorstwami, które umożliwiają wszystkim stronom większe zaangażowanie w sprawy zarządzania usługami publicznymi i przyczyniają się do większej kontroli nad zasobami publicznymi⁵. Koprodukcja jest obecnie jednym z filarów reformy polityki publicznej na całym świecie i wpisuje się w nurt współczesnego innowacyjnego zarządzania publicznego⁶. W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż reformy te ukierunkowane są na realizację skutecznych usług publicznych i są odpowiedzią na deficyt aktywnego obywatelstwa oraz przedsiębiorstw, które w niewystarczający sposób angażują się w procesy projektowania i współtworzenia innowacyjnych usług publicznych⁷. W literaturze przedmiotu wskazuje się pewne założenia uzasadniające rozwój idei koprodukcji w świadczeniu usług publicznych⁸:

⁴ E. Ostrom, *Crossing the Great Divide. Co-Production, Synergy & Development, Polycentric Governance and Development*, w: *Reading from the Workshop in Political Theory and Policy Analysis*, red. M.D. McGinnes, University of Michigan Press, Ann Arbor 1999.

⁵ M. Horne, T. Shirley, *Co-Production in Public Services: A New Partnership with Citizens*, Cabinet Office, London 2009.

⁶ Por np. T. Bovaird, *Beyond Engagement and Participation: User and Community Coproduction of Public Services*, „Public Administration Review” 2007, vol. 67, iss. 5, s. 846–860.

⁷ Por. np. K. Sienkiewicz-Małyjurek, *Innowacyjność koprodukcji w zarządzaniu publicznym na poziomie lokalnym*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej”, seria: „Organizacja i Zarządzanie” 2016, z. 89, s. 422.

⁸ E. Stokłuska, *Czy mieszkańcy mogą być koproducentami usług publicznych?* Swiss Contribution, Kraków 2014, file:///C:/Users/Urszula/Desktop/ENTREPREUNERSHIP/co-productionMB/Living-Lab/8_ewa%20stokluska.pdf (10.01.2018).

- potrzeby obywateli są skuteczniej spełniane, gdy oni sami są zaangażowani we współpracę z usługodawcami;
- odbiorcy usług często odgrywają kluczową rolę w procesie rozwiązywania problemów;
- głównymi zaangażowanymi w tym podejściu są sami beneficjenci usług, ich rodziny, grupy społeczne do których należą, lokalni przedsiębiorcy – współpracujący z profesjonalnymi dostawcami usług, w tym instytucjami zarządzającymi poszczególnymi usługami publicznymi.

Koncepcja koprodukcji mocno ukorzeniona jest w nurcie innowacyjności sektora publicznego i racjonalnego wykorzystania zasobów publicznych. Pomimo iż w ostatnich latach nastąpił rozwój badań empirycznych w zakresie koprodukcji w zarządzaniu usługami publicznymi, idea ta w Polsce ma wciąż pionierski charakter. O ile w literaturze o zasięgu światowym można odnaleźć już wiele różnych wątków badawczych dotyczących problematyki koprodukcji, to w piśmiennictwie krajowym jeszcze nieśmiało podchodzi się do eksplorowania tego zagadnienia, chociaż stosunkowo dużo publikuje się w temacie partycypacji obywateli, partnerstwa publiczno-prywatnego, budżetów zadaniowych lub też konsultacji społecznych⁹. Zagadnienie koprodukcji jest ważnym tematem w kontekście wciąż reformującego się, zbyt mało innowacyjnego i poszukującego lepszych sposobów funkcjonowania sektora publicznego.

Niniejszy artykuł ma na celu analizę stanu badań i trendów badawczych w obszarze koprodukcji – innowacyjnej koncepcji zarządzania w sektorze publicznym oraz zidentyfikowanie głównych obszarów badawczych związanych z tą tematyką w naukach ekonomicznych. Artykuł powstał na podstawie systematycznego przeglądu literatury, który obejmował między innymi wyłonienie podstawowej literatury i selekcję publikacji według przyjętych kryteriów, analizę bibliometryczną oraz analizę treści.

W pierwszej części artykułu przedstawiono definicje literaturowe przedmiotu badań oraz metodę badawczą. W dalszej części opracowania zaprezentowano wyniki analizy danych bibliometrycznych literatury światowej z uwzględnieniem czynnika czasu, częstotliwości publikacji i zakresu analizowanego problemu. Następnie omówiono wyniki przeprowadzonych badań, wyciągnięto wnioski oraz wskazano ograniczenia istniejących badań.

2. Koprodukcja w innowacyjnych usługach publicznych – przegląd literatury

W zagranicznej literaturze przedmiotu co-production (koprodukcja) staje się jednym z ważniejszych tematów dotyczących innowacyjnego zarządzania w sektorze publicznym¹⁰.

⁹ Por. np. K. Sienkiewicz-Małyjurek, *Innowacyjność koprodukcji...*, op.cit., s. 423.

¹⁰ Por. np. T. Bovaird, *Beyond Engagement...*, op.cit.; T. Boviard, E. Löffler, *From Engagement to Co-Production. How Users and Communities Contribute to Public Service*, w: *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, red. V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere, Routledge, 2012; J. Alford, *A Public Management Road Less*

Koprodukcja zakłada, że mieszkańcy angażują własny czas i wysiłek w wytwarzanie usług publicznych, z których sami będą korzystać (w przeciwieństwie do wolontariatu, gdzie ma miejsce zaangażowanie obywateli na rzecz innych osób)¹¹. Koprodukcję można interpretować jako:

- *bezpośrednią produkcję usług publicznych przez mieszkańców* – sytuacja ta oznacza przejmowanie przez mieszkańców np. od miasta wytwarzania usługi publicznej. Potencjalnym obszarem zastosowania koprodukcji w tym wymiarze są usługi społeczne tj.: bezpieczeństwo publiczne, edukacja, opieka nad dziećmi, proste usługi opiekuńcze i socjalne, transport, kultura, bezpieczeństwo, usługi komunalne. Usługi te nie wymagają wyposażenia w wyspecjalizowany sprzęt, ale szczegółowej wiedzy o potrzebach użytkownika, w niektórych przypadkach określonych umiejętności. Rozwiązanie to jest alternatywą dla prywatyzacji majątku samorządu, a nawet likwidacji instytucji (szkoły, obiekty sportowe)¹²;
- *udział obywateli w zarządzaniu procesem świadczenia usług publicznych* – w tym wymiarze koprodukcja oznacza zaangażowanie obywateli w publiczny proces decyzyjny. Obywatele wyrażają swoje opinie na temat organizacji, jakości świadczonych usług publicznych, sposobów ich dostaw oraz proponują i projektują zmiany. Dość liczni przedstawiciele badaczy podkreślają, że zaufanie jest nieodzownym elementem nawiązywania współpracy zarówno między organizacjami, jak i pomiędzy obywatelami a organizacjami¹³.

Ogólna idea koprodukcji została zapoczątkowana w kilku pracach opublikowanych w pierwszej połowie lat 80. XX wieku. Zdaniem politologów zajmujących się administracją publiczną, Brudney'a i Englanda, którzy podjęli wówczas próbę zdefiniowania zjawiska, prace nad konceptualizacją przebiegały dwoma ścieżkami¹⁴. Efekty tych prac zachowują swoją wartość po dziś dzień – tworząc fundament dla studiów prowadzonych w późniejszych latach, także współcześnie. Szczególnie ważne wydają się być przygotowane wówczas przez ekonomistów z Indiana University podstawy ekonomicznej teorii koprodukcji – w ich ujęciu pojęcie koprodukcji odnosi się do „zwykłych” obywateli i ich bezpośredniego zaangażowania

Travelled: Clients as Coproducers of Public Services, „Australian Journal of Public Administration” 1998, vol. 57; S. Osborne, L. Brown, *Innovation, Public Policy and Public Services Delivery in the UK: The Word that Would Be King?*, „Public Administration” 2011, vol. 89, no. 4.

¹¹ B. Verschuere, T. Brandsen, V. Pestoff, *Co-production: The State of the Art in Research and the Future Agenda*, „VOLUNTAS International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations” 2012, vol. 23, no. 4, s. 1085.

¹² T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług publicznych (konceptcja, badania, rola w świadczeniu usług adresowanych do osób wykluczonych społecznie, warunki upowszechnienia)*, IPSiR UW, s. 13, http://www.eapn.org.pl/wp-content/uploads/2014/06/EAPN_ekspertyza_TK.pdf (10.01.2018).

¹³ Zob. np. J. Fledderus, T. Brandsen, M. Honingh, *Restoring Trust Through the Co-Production of Public Services: A Theoretical Elaboration*, *Public Management Review*” 2014, vol. 16, iss. 3, s. 424–443; P. Ducournau, R. Strand, *Trust, Distrust and Co-production: The Relationship Between Research Biobanks and Donors*, w: *Ethics of Research Biobanking*, red. J.H. Solbakk, S. Holm, B. Hofmann, Springer, New York 2009, s. 115–130; A. Wasiluk, *Zaufanie a współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi a instytucjami samorządowymi*, w: *Kierunki doskonalenia koncepcji zarządzania organizacją publiczną. Teoria i praktyka*, red. B. Lubas, D. Hryszkiewicz, M. Borowik, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2016.

¹⁴ T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług...*, op.cit., za: J.L. Brudney, R.E. England, *Toward a Definition of the Coproduction Concept*, „Public Administration Review” 1983, vol. 43.

w proces produkowania usług¹⁵. Ważną definicją dla rozwoju koncepcji koprodukcji jest ta przyjęta w raporcie OECD, gdzie wskazuje się, iż jest to: *taki sposób planowania, projektowania, dostarczania i ewaluowania usług publicznych, który wykorzystuje bezpośredni wkład wnoszony przez obywateli, usługobiorców i organizacje społeczeństwa obywatelskiego*¹⁶. Z definicji tej, zdaniem jej autorów, wynika, iż: wchodzący w ramach koprodukcji zakres zadań odbiorców usług – obywateli – jest bardzo szeroki i waha się od najprostszej czynności, jaką jest zwykła informacja zwrotna dotycząca usługi, po trwałe i bogate w treści relacje z profesjonalnymi usługodawcami; koprodukcja jest czymś innym niż kontraktowanie usług publicznych w sektorze prywatnym (np. poprzez outsourcing) – o ile koprodukcja opiera się na niezdefiniowanym/otwartym co do zakresu zaproszeniu obywateli do partycypacji, o tyle kontraktowanie usług wymaga formalnego porozumienia z jej dostawcą i precyzyjnej jego specyfikacji; podstawą praktyk koprodukcyjnych jest dobrowolność angażowania się obywateli¹⁷.

Następstwem obserwowanego od ok. 17 lat wzrostu zainteresowania koprodukcją stało się rozszerzenie znaczenia tego pojęcia i uzasadnienie możliwości jej stosowania na każdym z etapów procesu zarządzania usługami publicznymi. Badacze wskazują, iż współczesne pojęcie koprodukcji odnosi się do takich obszarów jak:

- uruchomienie usługi, które obejmuje planowanie polityki, ustalenie priorytetów, sposobów finansowania;
- projektowanie usługi;
- dostarczania usługi, które obejmuje: zarządzanie i wykonywanie usługi;
- oceny (łącznie z monitoringiem i ewaluacją)¹⁸.

Jak zauważa V. Pestoff: definicje koprodukcji mieszczą się w granicach od „mikstu wkładów, które wnoszą w dostarczanie usług publicznych przedstawiciele służb publicznych i obywatele” po „partnerstwo pomiędzy obywatelami a dostawcami usług publicznych”. W różnicach między nimi – zdaniem Pestoffa – wyrażają się różnice kulturowe, różnice przedmiotu skupienia uwagi lub jedne i drugie¹⁹. Przede wszystkim jednak różnice w definiowaniu koprodukcji dowodzą przyjmowania przez jej badaczy i obserwatorów różnych punktów widzenia, co prowadzi do coraz lepszego rozumienia tego zjawiska oraz coraz pełniejszego dostrzegania jego złożoności. Pole do badań empirycznych wyznaczają takie pytania jak: kto może być

¹⁵ R.B. Parks, P.C. Baker, L. Kiser, R. Oakerson, E. Ostrom, V. Ostrom, S.L. Percy, M.B. Vandivort, G.P. Whitaker, R. Wilson, *Consumers As Coproducers of Public Services: Some Economic and Institutional Consideration*, „Policy Studies Journal” 1981, vol. 9.

¹⁶ *Together for Better Public Services: Partnering with Citizens and Civil Society*, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, 2011; raport przygotował M. Daglio z OECD Directorate for Public Governance and Territorial Development, przy współpracy I. Payne, za: T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług...*, op.cit., s. 13.

¹⁷ Ibidem, s. 13–14.

¹⁸ Np. W.H. Voorberg, V.J.J. M. Bekkers, L.G. Tummers, *A Systematic Review of Co-Creation and Co-Production. Embarking on the Social Innovation Journey*, „Public Management Review” 2014, vol. 17, iss. 9, s. 1333–1357.

¹⁹ V. Pestoff, *Co-Production and the Third Sector Social Services in Europe. Some Crucial Conceptual Issues*, w: *New Public Governance...*, op.cit., s. 15.

podmiotem koprodukcji, na czym może polegać wkład producentów i konsumentów, jaki charakter może mieć relacja: producent – konsument, w jakich fazach produkcji i na jakich poziomach zarządzania koprodukcja może mieć miejsce, jaką wartość dodaną tworzy koprodukcja, wyrazem jakich procesów jest koprodukcja, w jakich formach organizacyjnych może odbywać się koprodukcja²⁰. Ważnym wątkiem wspólnie prowadzonych badań jest także wykazanie roli koprodukcji jako źródła innowacji w sektorze publicznym. K. Sienkiewicz-Małyjurek w swoim artykule przytacza wyniki badań międzynarodowych potwierdzających, iż koprodukcja wpływa na innowacyjność usług, a podstawowymi wyznacznikami w tym zakresie są: poziom zaangażowania społeczności lokalnych, poziom ustrukturalizowania rozwiązań oraz zdolność do współpracy²¹. Podobnie w pracy T. Kaźmierczaka można przeczytać o wynikach różnych badań prowadzonych w krajach europejskich potwierdzających, iż praktyki koprodukcyjne występują we wszystkich analizowanych kategoriach usług publicznych, choć w nie takim samym natężeniu, np. koprodukcja przede wszystkim występuje w fazie planowania i bezpośredniego dostarczania usług publicznych, a w zależności od rodzaju usług 70–80% Europejczyków skłonnych byłoby włączyć się w działania prowadzące do poprawy jakości usług publicznych, dotyczy to zwłaszcza kwestii zdrowia²².

Jak zauważa cytowany autor, bez wątpienia empiryczne badania zjawiska koprodukcji nie wyszły jeszcze z bardzo wstępnej, „rozpoznawczej” fazy, dalece niepełny w związku z tym jest stan rzetelnej wiedzy o, z jednej strony, jego skali, formach, uwarunkowaniach, z drugiej – o postawach wobec niej i ich determinantach. Przytoczone badania pokazują, że koprodukcja jest realnym, innowacyjnym podejściem do procesu świadczenia usług publicznych, na który oddziałuje wiele różnych czynników, który przybierać może różne formy współpracy. Jest zatem duży potencjał badawczy do eksplorowania tego zjawiska.

3. Metodyka badań

Niniejszy artykuł ma na celu analizę stanu badań i trendów badawczych w obszarze koprodukcji – innowacyjnej koncepcji zarządzania w sektorze publicznym oraz zidentyfikowanie głównych obszarów badawczych związanych z tą tematyką w naukach ekonomicznych. Metodą badawczą wykorzystaną na potrzeby oceny publikacji w obszarze koncepcji koprodukcji innowacyjnych usług publicznych był systematyczny przegląd literatury przy wykorzystaniu technik analizy bibliometrycznej. Wyróżnikiem systematycznego przeglądu literatury jest możliwość do sprawdzenia i wiarygodny ze względu na rygor metodycznego postępowania przegląd stanu wiedzy oraz stosowanie ilościowych technik opisu i analizy literatury. Bibliometria to dyscyplina badawcza, stosująca metody ilościowe do analiz publi-

²⁰ Por np. T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług...*, op.cit., s. 12.

²¹ K. Sienkiewicz-Małyjurek, *Innowacyjność koprodukcji...*, op.cit., s. 428–429.

²² T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług...*, op.cit., s. 23.

kacji²³. Do jej narodzin przyczyniło się założenie w 1963 roku Science Citation Index, rejestru publikacji naukowych i zawartych w nich cytatów. Przegląd literatury według bibliometrii to realizowany według ściśle określonych etapów celowy dobór literatury wraz z jej analizą ilościową²⁴. Techniki bibliometryczne stosuje się między innymi wówczas, gdy przytłaczająca ilość literatury w danej dziedzinie nie pozwala na syntetyczną jej analizę, na wychwycenie głównych nurtów rozwoju w danym obszarze i określenie relacji między nimi. Umożliwiają one ilościową analizę publikacji ukierunkowanych na realizację funkcji informacyjnych dotyczących rozwoju danego obszaru badawczego²⁵. Na potrzeby analizy bibliometrycznej wykorzystano takie techniki badawcze, jak: analiza trendów za pomocą szeregów czasowych, analiza cytowań, identyfikacja badaczy i ośrodków z których pochodzą główne nurty badawcze, analiza treści najczęściej cytowanych publikacji. Zakres prowadzonych badań literaturowych wyglądał następująco:

- dokonano wyboru przedmiotu badania;
- dokonano analizy zmian liczby publikacji w kolejnych latach i analizę cytawalności z analizowanej tematyki w bazach Scopus i Web of Science;
- zidentyfikowano kluczowe publikacje znajdujące się w bazach oraz dokonano oceny IF czasopisma;
- zidentyfikowano głównych badaczy i kraje ich pochodzenia;
- dokonano analizy treści publikacji pod kątem szczegółowych obszarów badań/metod badawczych.

4. Wyniki badań

Dane do badania tematyki koprodukcji w usługach publicznych zostały zebrane z baz Web of Science oraz Scopus w I kwartale 2018 r. Ustalenie literatury przedmiotu miało na celu ustalenie zbioru publikacji będących źródłem dalszych analiz. We wstępnej fazie badań wyszukaniu poddano publikacje naukowe, które zawierały w swoim tytule, abstrakcie lub słowach kluczowych wyrażenie „co-production”, a następnie „co-production in public services”. Przegląd obejmował publikacje z lat 2000–2017 i ograniczony został do dziedziny – nauki ekonomiczne. Łączna liczba odnalezionych dokumentów dla hasła „co-production” w bazie Web of Science wyniosła 3398 a dla Scopus 5233. Po zawężeniu wyszukiwani do hasła „co-production in public services” i obszaru business and management, liczba publikacji zmalała do 48 w bazie Scopus i 47 w Web of Science.

²³ K. Klincewicz, *Polska innowacyjność. Analiza bibliometryczna*, Wydawnictwo Naukowe WZ UW, Warszawa 2008, s. 17.

²⁴ W. Czakon, *Metodyka systematycznego przeglądu literatury*, w: *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, red. W. Czakon, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2016, s. 124.

²⁵ J. Ejdyś, *Problematyka społecznej odpowiedzialności biznesu jako obiekt naukowych zainteresowań – wyniki analizy bibliometrycznej*, „Przegląd Organizacji” 2016, nr 4, s. 36.

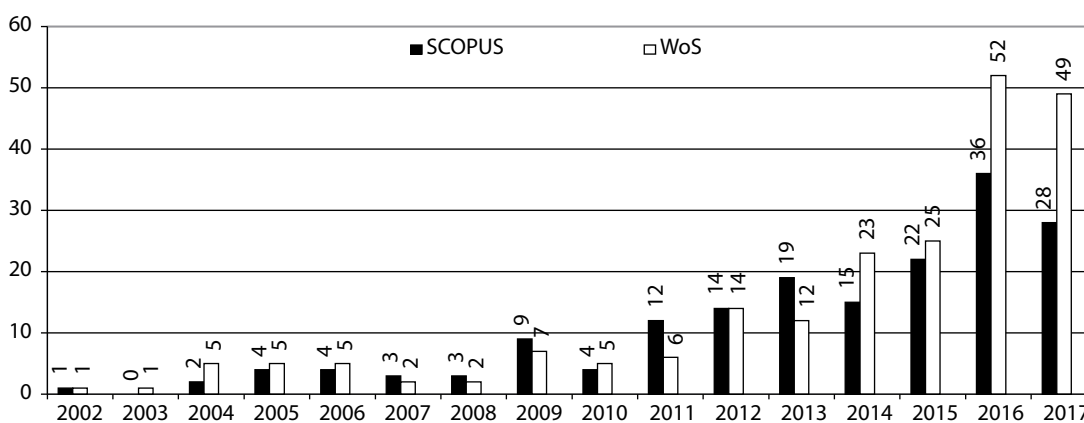
Tabela 1. Kryteria i obszary wyszukiwania bazy literaturowej dla zagadnienia co-production in public services

Kryterium analizy (1)	Liczba wyszukanych publikacji (2)	
	Scopus	Web of Science
Kryterium 1: „co-production” (w tytule, abstrakcie, słowie kluczowym)	5233	3398
Kryterium 2: „co-production in public services” (w tytule, abstrakcie, słowie kluczowym)	277	213
Kryterium 3: publikacje z zakresu nauk społecznych	136	154
Kryterium 4: publikacje z zakresu ekonomii i zarządzania	71	57
Kryterium 5: artykuły w czasopiśmie z obszaru ekonomia i zarządzanie	48	47

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu rekordów z baz WoS, Scopus. Data wyszukania: 10.01.2018.

Przez rok 2000 zidentyfikowano tylko 3 publikacje z analizowanego tematu w bazie WoS. Pierwszą z nich był pochodzący z 1994 r. z czasopisma „Social Policy & Administration” artykuł pt. *Coproduction and Self-care – New Approaches to Managing Community Care Services for Older-People* (vol. 28, iss. 3). W bazie Scopus pierwszy artykuł pochodził z roku 1986 autorstwa J.G. Blumler, M. Brynin, T.J. Nossiter i nosił tytuł *Broadcasting Finance and Programme Quality: An International Review* („European Journal of Communication”, vol. 1(3)). Dopiero po 2000 r. obserwuje się wzmożone zainteresowanie badaczy problematyką koprodukcji. Na wykresie 1 przedstawiono informację na temat kształtowania się liczby publikacji z analizowanego tematu dla nauk ekonomicznych (obszar: business, economics, management) w bazach Scopus i Web of Science. Jak widać na wykresie (rys. 1), po okresie stagnacji w latach 2002–2010, liczba publikacji systematycznie rosła, a w ostatnich dwóch latach (2016–2017) przybyło ich stosunkowo najwięcej.

Rysunek 1. Liczba publikacji dla hasła „co-production in public services” w tytule, słowie kluczowym lub streszczeniu w bazie SCOPUS i WoS

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz WoS i Scopus. Data wyszukiwania 10.01.2018.

Po okresie pierwszych konceptualizacji zjawiska koprodukcji (lata 90. XX wieku), w kolejnych latach (początki 2000 r.) badacze zaczęli analizować możliwości wykorzystania jej w różnych obszarach sektora publicznego (opieka socjalna, ochrona zdrowia, zarządzanie miastem) oraz próbowali wskazywać główne motywy, procesy i skutki stosowania koncepcji. Obecne wyzwania, jakie podejmowane są na łamach literatury, są dwojakie. Po pierwsze, wciąż brak jest empirycznych i porównawczych badań, które testują założenia związane z koprodukcją, jej możliwości w generowaniu kapitału społecznego, nowe relacje w ramach sieci współpracy, wspólne motywy zachowania co-producentów. Badania nad koprodukcją są ograniczone również z powodu małej różnorodności metodologicznej (wiąż jest zbyt mało ilościowych pracy porównawczych)²⁶.

Na dalszym etapie badań, analizę bibliometryczną ograniczono do analizy cytawalności, uwzględniając publikacje wydane w latach 2000–2017 i ograniczając je wyłącznie do artykułów naukowych. W tabeli 2 dokonano zestawienia najczęściej cytowanych publikacji wraz z głównymi wątkami badań.

Tabela 2. Najczęściej cytowane artykuły dotyczące problematyki koprodukcji i obszary eksploracji

Lp	Autor/autorzy	Tytuł publikacji, czasopismo	Liczba cytowań w bazie Scopus	Liczba cytowań w WoS	Główne obszary badań
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	T. Brandsen, V. Pestoff	<i>Co-production, the third sector and the delivery of public services. An introduction</i> , „Public Management Review” 2006, vol. 8(4), s. 493–501.	142	120	Badanie roli trzeciego sektora w koprodukcji usług publicznych. Wykazanie różnic pomiędzy koprodukcją, kozarządzaniem (co-management) i korządzeniem (co-governance) w kryterium zaangażowania obywateli.
2	A. Joshi, M. Moore	<i>Institutionalized co-production: Unorthodox public service delivery in challenging environments</i> , „Journal of Development Studies” 2004, vol. 40(4), s. 31–49.	134	108	Rozwinięcie koncepcji i definicji zinstytucjonalizowanej koprodukcji
3	V. Pestoff	<i>Citizens and co-production of welfare services. Childcare in eight European countries</i> , „Public Management Review” 2006, vol. 8(4), s. 503–519.	120	94	Badania koprodukcji w obszarze usług opieki nad dzieckiem w Europie. Badania empiryczne porównawcze.
4	S.P. Osborne, K. Strokosch	<i>It takes two to tango? Understanding the co-production of public services by integrating the services management and public administration perspectives</i> , „British Journal of Management” 2013, vol. 24 (S3), s. 31–47.	75	51	Badania czynników warunkujących proces świadczenia innowacyjnych usług przy wykorzystaniu koprodukcji, biorąc pod uwagę zintegrowane podejście: zarządzanie usługami i perspektywę administracji publicznej.

²⁶ Por np. B. Verschuere, T. Brandsen, V. Pestoff, *Co-production...*, op.cit.

Lp	Autor/autorzy	Tytuł publikacji, czasopismo	Liczba cytowań w bazie Scopus	Liczba cytowań w WoS	Główne obszary badań
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
5	R. Dunston, A. Lee, D. Boud, P. Brodie, M. Chiarella	<i>Co-production and health system reform – From re-imagining to re-making</i> , „Australian Journal of Public Administration” 2009, vol. 68(1), s. 39–52.	70	51	Artykuł omawia możliwości i wyzwania związane z koprodukcją usług ochrony zdrowia. Identyfikuje dyskurs koprodukcji, oraz kwestie krytycznie związane z pomyślnym wdrożeniem koprodukcji w sektorze zdrowia.
6	S.F. King	<i>Citizens as customers: Exploring the future of CRM in UK local government</i> , „Government Information Quarterly” 2007, vol. 24(1), s. 47–63.	70	Bd	Artykuł opisuje, jak wybrane instytucje publiczne w Wielkiej Brytanii planują wykorzystać CRM w lepszym poznaniu potrzeb obywateli, angażując ich w koprodukcję spraw lokalnych.
7	B. Verschuere, T. Brandsen, V. Pestoff	<i>Co-production: The State of the Art in Research and the Future Agenda</i> , „Voluntas” 2012, vol. 23(4), s. 1083–1101.	63	53	Omówienie aktualnego stanu badań nad koprodukcją w usługach publicznych, w szczególności: motywy, efekty i efektywność koprodukcji.
8	V. Pestoff, S.P. Osborne, T. Brandsen	<i>Patterns of co-production in public services. Some concluding thoughts</i> , „Public Management Review” 2006, vol. 8(4), s. 591–595.	52	34	Badana jest rola trzeciego sektora w zaangażowanie w koprodukcję.
9	J. Alford	<i>The Multiple Facets of Co-Production: Building on the work of Elinor Ostrom</i> , „Public Management Review” 2014, vol. 16(3), s. 299–316.	39	31	Artykuł ten przypomina pionierskie badania Elinor Ostrom nad koprodukcją, które są fundamentem koncepcji, ale dokładniejsza analiza artykułu ujawnia dalszy nieodkryty potencjał idei.
10	Z. Radnor, S.P. Osborne, T. Kinder, J. Mutton	<i>Operationalizing Co-Production in Public Services Delivery: The contribution of service blueprinting</i> , „Public Management Review” 2014, vol. 16(3), s. 402–423.	34	24	Analiza roli użytkownika usług jako koproducenta. Przedstawiono przykład koprodukcji w szkolnictwie wyższym.
11	D. Sangiorgi	<i>Transformative services and transformation design</i> , „International Journal of Design” 2011, vol. 5(2), s. 29–40.	34	32	Artykuł analizuje ewolucję w projektowaniu usług w kierunku ich koprodukcji. Usługi omawiane są jako środki wspierające powstawanie społeczeństwa, i gospodarki opartej na współpracy, zrównoważonym i kreatywnym rozwoju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z bazy Scopus i WoS z dnia 14.01.2018 r.

Najwięcej artykułów z badanej tematyki znajdującej się w bazie Scopus opublikowano w czasopiśmie: „Public Management Review”²⁷ (22), „Voluntas”²⁸ (10), „International Review of Administrative Science”²⁹ (7), „International Journal of Public Administration”³⁰ (6), „Government Information Quarterly”³¹ (5). Najczęściej cytowani autorzy to: V. Pestoff (Ersta Sköndal University College, Szwecja) (cytowany 509 razy); T. Brandsen (Tilburg University, Holandia) (304); T.S.P. Osborne (University of Edinburgh Business School, Scotland) (237), T. Bovaird (University of Birmingham, Wielka Brytania) (112); J. Alford (University of Melbourne, Australia) (107), E. Loeffler (University of Birmingham, WB) (85)³². Najczęściej cytowane artykuły pochodzą od badaczy z takich krajów jak Wielka Brytania (96 publikacji), Stany Zjednoczone (35), Holandia (25), Australia (25), Włochy (21)³³. W bazie Scopus można odnaleźć tylko dwie publikacje autorów z Polski: D. Sześciło³⁴ i E. Markowskiej³⁵.

Na dalszym etapie badań, dokonano analizy treści najczęściej cytowanych artykułów przedstawionych w tabeli 2, podejmujących problematykę koprodukcji w usługach publicznych. Zwrócono uwagę na takie aspekty jak: obszar badań/analiz, typ usługi publicznej będący przedmiotem analizy, stosowane metody badawcze.

Przeгляд treści zawartych w artykułach pokazuje, że koprodukcja to praktyka, którą można znaleźć w wielu obszarach sektora publicznego (takich jak media regionalne, usługi biblioteczne czy wywóz śmieci), ale głównie w opiece zdrowotnej i edukacji. Koprodukcja była badana przeważnie w pojedynczych lub porównawczych studiach przypadków. Te studia przypadków były prowadzone często przy wykorzystaniu wywiadów i analizy dokumentów. Metody ilościowe zostały wykorzystane znacznie rzadziej. W związku z tym widzimy, że podejście jakościowe przeważa podczas badania praktyk koprodukcji. Oznacza to m.in., iż badany jest kontekst współtworzenia a czynniki w tym kontekście były przedmiotem szczególnej uwagi.

5. Podsumowanie

Wyniki analiz przeprowadzonych w niniejszym artykule pokazują, iż zagadnienie koprodukcji w usługach publicznych, jako innowacyjnej koncepcji świadczenia usług publicznych,

²⁷ 2016 r. – Impact Factor: 2.293.

²⁸ 2016 r. – Impact Factor: 1.098.

²⁹ 2016 r. – Impact Factor: 1.350.

³⁰ 2016 r. – Impact Factor: 1.133.

³¹ 2016 r. – Impact Factor: 4.090.

³² Opracowanie na podstawie bazy Scopus z dnia 10.01.2018 r.

³³ Opracowanie na podstawie bazy Scopus z dnia 10.01.2018 r.

³⁴ D. Sześciło, M. Bartenberger, *The Benefits and Risks of Experimental Co-production: The Case of Urban Redesign in Vienna*, „Public Administration” 2016, vol. 94, iss. 2, s. 509–525.

³⁵ J. Dzinic, M.M. Svidronova, E. Markowska-Bzducha, *Participatory Budgeting: A Comparative Study of Croatia, Poland and Slovakia*, „NISPAcee Journal of Public Administration and Policy” 2016, vol. 9, iss. 1, s. 31–56.

jest wciąż słabo rozpoznane i bez solidnej podbudowy empirycznej. W szczególności badania krajowe nie mają jeszcze znaczących osiągnięć na tym polu, biorąc pod uwagę rozpoznawalność i cytawalność publikacji w ważnych periodykach naukowych.

O ile dobrze rozpoznane są w literaturze przedmiotu przyczyny rozwoju koprodukcji: próba poprawy jakości usług publicznych poprzez wykorzystanie wiedzy użytkowników i ich sieci; potrzeba świadczenia usług publicznych, które są lepiej ukierunkowane i lepiej reagują na użytkowników; możliwość wykorzystania koprodukcji jako sposobu na obniżenie kosztów; możliwość stworzenia synergii między rządem a społeczeństwem obywatelskim z pozytywnym wpływem na kapitał społeczny³⁶, to jednak zbyt mało miejsca poświęca się badaniu efektywności i skuteczności koprodukcji, a także, co zauważa D. Sześciło, społecznych skutków koprodukcji. Niemniej jednak, koprodukcja to koncepcja innowacyjna dla krajowego sektora publicznego, bardzo szeroko ujmowana w literaturze zagranicznej i wciąż słabo eksplorowana w literaturze krajowej.

Wyniki badań przeprowadzone w niniejszym artykule należy traktować jako wstępne, wymagające dalszej weryfikacji, chociażby poprzez skupienie się na procesie koprodukcji w konkretnym sektorze publicznym, np. ochronie zdrowia lub zawężając analizy do konkretnego obszaru, np. miasta i rodzaju usługi, np. usługi edukacyjne. Wskazane byłoby dokonanie bardziej pogłębionych badań, np. opierając się na bardziej wnikliwej analizie cytowań czy identyfikowaniu metod badawczych stosowanych w eksplorowaniu tej problematyki.

Bibliografia

1. Alford J., *A Public Management Road Less Travelled: Clients as Coproducers of Public Services*, „Australian Journal of Public Administration” 1998, vol. 57.
2. Alford J., *Why do Public Sector Clients Co-Produce? Towards a Contingency Theory*. „Administration & Society” 2002, no. 34(1).
3. Alford J., *Engaging Public Sector Clients. From Service Delivery to Co-Production*, Palgrave Macmillan, New York 2009.
4. Bovaird T., *Beyond Engagement and Participation: User and Community Coproduction of Public Services*, „Public Administration Review” 2007, vol. 67, iss. 5.
5. Boviard T., Löffler E., *From Engagement to Co-Production. How Users and Communities Contribute to Public Service*, w: *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, red. V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere, Routledge, 2012.
6. Brudney J.L., England R.E., *Toward a Definition of the Coproduction Concept*, „Public Administration Review” 1983, vol. 43.

³⁶ J.L. Brudney, R.E. England, *Toward a Definition...*, op.cit., s. 59–65; E. Ostrom, *Crossing the Great Divide: Coproduction, Synergy, and Development*, „World Development” 1996, vol. 24(6), s. 1073–1087; V. Pestoff, *Towards a Paradigm of Democratic Participation: Citizen Participation and Co-Production of Personal Social Services in Sweden*, „Annals of Public and Cooperative Economics” 2009, vol. 80(2), s. 197–224; A.B. Seligman, *The Problem of Trust*, Princeton University Press, New York 1997.

7. Czakon W., *Metodyka systematycznego przeglądu literatury*, w: *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, red. W. Czakon, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2016, s. 124.
8. Ducournau P., Strand R., *Trust, Distrust and Co-production: The Relationship Between Research Biobanks and Donors*, w: *Ethics of Research Biobanking*, red. J.H. Solbakk, S. Holm, B. Hofmann, Springer, New York 2009.
9. Dzinic J., Svidronov M.M., Markowska-Bzducha E., *Participatory Budgeting: A Comparative Study of Croatia, Poland and Slovakia*, „NISPacee Journal of Public Administration and Policy” 2016, vol. 9, iss. 1.
10. Ejdys J., *Problematyka społecznej odpowiedzialności biznesu jako obiekt naukowych zainteresowań – wyniki analizy bibliometrycznej*, „Przegląd Organizacji” 2016, nr 4.
11. Fledderus J., Brandsen T., Honingh M., *Restoring Trust Through the Co-Production of Public Services: A Theoretical Elaboration*, „Public Management Review” 2014, vol. 16, iss. 3.
12. Horne M., Shirley T., *Co-Production in Public Services: A New Partnership with Citizens*, Cabinet Office, London 2009.
13. Kaźmierczak T., *Koprodukcja usług publicznych (koncepcja, badania, rola w świadczeniu usług adresowanych do osób wykluczonych społecznie, warunki upowszechnienia)*, IPSiR UW, s. 13, http://www.eapn.org.pl/wp-content/uploads/2014/06/EAPN_ekspertyza_TK.pdf (10.01.2018).
14. Kłincewicz K., *Polska innowacyjność. Analiza bibliometryczna*, Wydawnictwo Naukowe WZ UW, Warszawa 2008.
15. *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, red. V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere, Routledge, London 2012.
16. Osborne S., Brown L., *Innovation, Public Policy and Public Services Delivery in the UK: The Word that Would Be King?* „Public Administration” 2011, vol. 89, no. 4.
17. Ostrom E., *Crossing the Great Divide: Coproduction, Synergy, and Development*, „World Development” 1996, vol. 24(6).
18. Ostrom E., *Crossing the Great Divide. Co-Production, Synergy & Development, Polycentric Governance and Development*, w: *Reading from the Workshop in Political Theory and Policy Analysis. Ann Arbor*, red. M.D. McGinnes, University of Michigan Press, 1999.
19. Parks R.B., Baker P.C., Kiser L., Oakerson R., Ostrom E., Ostrom V., Percy S.L., Vandivort M.B., Whitaker G.P., Wilson R., *Consumers As Coproducers of Public Services: Some Economic and Institutional Consideration*, „Policy Studies Journal” 1981, vol. 9.
20. Pestoff V., *Co-Production and the Third Sector Social Services in Europe. Some Crucial Conceptual Issues*, w: *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, red. V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere, Routledge, 2012.
21. Pestoff V., *Towards a Paradigm of Democratic Participation: Citizen Participation and Co-Production of Personal Social Services in Sweden*, „Annals of Public and Cooperative Economics” 2009, vol. 80(2).
22. Seligman A.B., *The Problem of Trust*, Princeton University Press, New York 1997.
23. Sienkiewicz-Małyjurek K., *Innowacyjność koprodukcji w zarządzaniu publicznym na poziomie lokalnym*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej”, seria: „Organizacja i Zarządzanie” 2016, z. 89.
24. Stokłuska E., *Czy mieszkańcy mogą być koproducentami usług publicznych? Swiss Contribution*, Kraków 2014, file://C:/Users/Urszula/Desktop/ENTREPREUNERSHIP/co-productionMB/Living-Lab/8_ewa%20stokluska.pdf (10.01.2018).

25. Sześciło D., Bartenberger M., *The Benefits and Risk of Experimental Co-production: The Case of Urban Redesign in Vienna*, „Public Administration” 2016, vol. 94, iss. 2.
26. *Together for Better Public Services: Partnering with Citizens and Civil Society*, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, 2011.
27. Verschuere B., Brandsen T., Pestoff V., *Co-production: The State of the Art in Research and the Future Agenda*, „VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations” 2012, vol. 23, no. 4.
28. Voorberg W.H., Bekkers V.J.J. M., Tummens L.G., *A Systematic Review of Co-creation and Co-Production. Embarking on the Social Innovation Journey*, „Public Management Review” 2014, vol. 17, iss. 9.
29. Wasiluk A., *Zaufanie a współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi a instytucjami samorządowymi*, w: *Kierunki doskonalenia koncepcji zarządzania organizacją publiczną. Teoria i praktyka*, red. B. Lubas, D. Hryszkiewicz, M. Borowik, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2016.

Public Services Co-Production. Literature Review

Summary

In the United States, Western Europe and Australia, there is more and more frequent emphasis laid on the direct involvement of citizens in the processes of planning and rendering of public services with the use of the concept of co-production. Co-production assumes that inhabitants/citizens devote their time and effort to produce public services which they will make use of themselves. The exploration of co-production is becoming more and more advanced for a wide group of researchers of public services management. In 2006, the periodical *Public Management Review* published a special issue entitled *Co-Production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*, vol. 8(4). A considerable part of research was also done by J. Alford in Australia and other Anglo-Saxon countries. In 2012 a set of articles was published in the *New Public Governance; Third Sector and Co-Production*, a volume published by Routledge. The growing academic interest in co-production was recorded in 2009 after awarding the Noble Memorial Prize in Economic Sciences to the late Elinor Ostrom for her work on the analysis of common (public) goods as well as the role of users and their associations in the production of such goods. The concept of co-production is becoming an important part of the trend of modern innovative public management, which has been reflected by a keener interest of researchers of this issue recently. The study is aimed at the analysis of the state of research and identification of major areas related to this topic. The article is based on a systematic review of literature which included the selection of basic literature and publications, bibliometric analysis and content analysis. The results of research indicate that co-production of innovative public services is a new problem, not well examined in the literature, without a solid methodological base but constituting an interesting and topical research area.

Keywords: co-production, public services, innovations in the public sector, analysis
